נושאים באגרות הראי"ה

אהבת ישראל

25 אגרות · כרכים א', ב', ג', ד'

הנושא בקצרה, הנושאים המרכזיים שבו ומה מלמדות האגרות,

ורשימת כל האגרות שבנושא עם תקציר קצר (גרסה מקוצרת, בלי נוסח האגרות)

igrot.shlomo-aviner.net

הנושא בקצרה

אהבת ישראל אינה נושא עיקרי של אגרת מסוימת, אבל היא עוברת כחוט בהרבה מהן. המקום הבולט ביותר הוא סדרת האגרות לר' דובער מילשטיין (ראו בפרשת הרב מילשטיין ובניו שהתרחקו), שבניו התרחקו מן הדת. הרב קוק מבקש ממנו שלא לעזוב אותם: "יש ניצוץ קדוש בכל נפש ישראלית" (כרך ב', אגרת תקט), ו"קורטוב אחד של טוב" שמרוויחים מהם יקר (כרך ב', אגרת תקט).

האהבה הזאת אינה ויתור על האמת. הרב קוק כותב לרידב"ז (ראו בפרשת הרידב"ז והרב קוק - מחלוקת השמיטה באהבה): "הנני מתעב את הרע של הרשעים, ואת החלק הטוב שבהם לעולם הייתי מוקיר, ואוהב, כי חלק ד' הוא" (כרך ב', אגרת תקכב). וגם בין תלמידי חכמים חלוקי דעות, הניגודים הם "שלל צבעים רבים" של כרם אחד (כרך א', אגרת רסו).

לקרב את הבנים שהתרחקו

כרך א', אגרת נ: לר' דובער מילשטיין: איך לנהוג בבנים שהתרחקו מן הדת. במידת החסד, ולהראות להם שיש בנטיותיהם דברים טובים. אפשר לתת להם חופש ללמוד שפות וחכמות, ולבקש מהם לשמור את העיקרים.

"שבזה יציל את בניו מרדת ויקרבם באהבה לאט לאט לדרכי ישראל"

כרך א', אגרת קיג: לר' דובער מילשטיין: אין להתייאש מאף יהודי. גם הדעות הרעות של הדור עומדות על בקשת יושר וצדק, וטעותם היא רק שאינם יודעים שכדי להגיע למטרות הטובות צריך לדבוק בתורה.

"להגיד להם כי יסוד מטרתם היא באמת רצויה"

כרך א', אגרת קלח: לר' דובער מילשטיין: אין להפקיר את הבנים. הם נגררים אחרי זרם הזמן, וכמעט אנוסים. מי שאינם אסירי תאווה אלא מוטעי דעת ישובו במעלה גדולה.

"הנני אומר בפה מלא שלא זו הדרך אשר ד' חפץ בה"

כרך ב', אגרת תקט: לר' דובער מילשטיין: הרב קוק אוחז במידת החסד - לקרב את הבנים בכל דרכי נועם, כי בכל נפש מישראל יש ניצוץ קדוש.

"ברחמים רבים עלינו להביט על הבנים המבולבלים ברעיון ובמעשה בדורנו"

לאהוב את הטוב שבכל אחד

כרך ב', אגרת תקכב: לרידב"ז: הרב קוק לא התיר מלאכות מן התורה בשביעית. ועל הטענה שהרב קוק מקרב רשעים: הרב קוק מתעב את הרע שבהם, ואוהב את החלק הטוב.

"ואת החלק הטוב שבהם לעולם הייתי מוקיר, ואוהב, כי חלק ד' הוא"

כרך ג', אגרת תתצא: לרב א"ר צ'רני בברמינגהם: אין להבליט את הצד השלילי של הזרם הקיצוני. לאן שהלאומיות החילונית אינה יכולה להגיע, יכול להגיע הניצוץ הקדוש.

"ולאותו המקום הירוד, שלאומיות טבעית חילונית אינה יכולה לחדור, יכול הוא לחדור הניצוץ הקדוש"

כרך ד', אגרת אקפב: לרב בן ציון הלוי ברמן: הרב קוק אינו נוטר טינה על ביקורתו. כיון שהדחייה נהוגה הרבה, הרב קוק מאזן בקירוב.

"איני חפץ לאחר את התשובה שלא תחשוב שיש לי עליך שמץ טינא בלב"

לדון לכף זכות

כרך א', אגרת רמח: לרב שלום אייזנבד: מעשה ברי לייב מקובנה, שלא רצה שרי ישראל סלנטר יגור בקובנה כאיש פרטי, אלא רק כמורה הוראה, כי רק מי שמשועבד לרבים יכול לדון אותם לכף זכות.

"שאפילו הגאון היותר גדול והצדיק היותר נשגב לא יוכל לעמד על דעתו של המשועבד להורות לרבים"

כרך ד', אגרת ארפ: לנציב העליון, הרברט סמואל: בקשת רחמים על איכרי עקרון שנאשמו בעבירה.

"והאשמה שנתפסו בה יש בה הרבה צדדים לדון אותם לכף זכות, כי לא מרע לב עשו זה"

אהבה למרות המחלוקת

כרך א', אגרת רסו: לרב פנחס הכהן לינטופ: אהבתם לא התקררה בגלל חילוקי דעות. כל אחד עובד בשורה אחרת של אותו כרם.

"ומה תגדל שמחתנו אם ניגודים כאלה, הנמצאים בינינו, יתרבו ויופיעו על ידם שלל צבעים רבים"

כרך ב', אגרת תקסו: לישראל טלר: חילוקי המנהגים אינם פוגמים באחווה כשכל עדה מכבדת את חברתה.

"אין חילוקי ההוראות והמנהגים השונים פוגמים את האחוה, בזמן שכל אחד מכבד את המסורת של חברו"

כרך ג', אגרת תתקסו: לרב זאב יעבץ: הרב קוק מקווה שהקנטור והמרירות שגברו בסיעות אחדות יעברו, ובמקומם תצמח אהבת אחים.

"הנטיה של קנתוריא ומרירות נפש, שנתגברה בסיעות אחדות, הנני מקוה שתהיה כצל עובר"

מה מלמדות האגרות

לא להפקיר. מי שחושב שראוי לעזוב את הבנים שהתרחקו - "שלא זו הדרך אשר ד' חפץ בה" (כרך א', אגרת קלח).

לראות את הטוב. גם בדעות הרחוקות יש "בקשת היושר והצדק" (כרך א', אגרת קיג), ואת החלק הטוב שבכל אדם יש לאהוב (כרך ב', אגרת תקכב).

כבוד הדדי. "אין חילוקי ההוראות והמנהגים השונים פוגמים את האחוה, בזמן שכל אחד מכבד את המסורת של חברו" (כרך ב', אגרת תקסו).

הרב שלמה אבינר על הנושא

הרב אבינר מבחין בין לימוד זכות לבין "הכלה": לימוד זכות הוא ראיית כל האדם, על כל הטוב שבו, ואילו הכלה היא מתן לגיטימציה למעשה הרע. האדם אהוב ומעשיו הרעים שנואים, כדברי הרב קוק באגרת "תקנה" (כרך ב', אגרת תקנה), והחוטאים אינם אשמים לגמרי בגלל ההשפעות הקשות שספגו (כרך א', אגרת קלח). (מקור: מתוך ספרי הרב)

"היחס לרפורמים ואהבת ישראל" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: בין המאבק בדרך הרפורמית לבין אהבת הרפורמים עצמם, לפי "מסילת ישרים", החתם סופר ועוד. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"״רחל מבכה על בניה״, מעלת אהבת חינם" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: "רחל מבכה על בניה": האבות ומשה מתחננים על ישראל אחרי החורבן, ורחל נענית בזכות ויתורה לאחותה - מעלת אהבת חינם בחיי היום-יום. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"אהבה שאינה תלויה בדבר" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: אהבת ישראל שאינה תלויה בדבר: אהבה שתלויה בדבר קבוע, שאינו בטל לעולם. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"אהבת אלו המכונים "חרדים"" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: שאלה ותשובה: אם הרצי"ה קירב את הרחוקים מתוך לימוד זכות, מדוע לעיתים החריף את דבריו כלפי חרדים? - אהבת ישראל כלפי כל חלקי העם. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"אין לדבר בזלזול על ישראל" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: על המעיזים לדבר בזלזול או בשנאה על ישראל או על חלקים ממנו - ומעשה רבי אבהו וריש לקיש. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"עם ישראל - עם קדוש, ואומות העולם - עם רשע?" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: האם יש סתירה בין אהבת עם ישראל לאהבת כל העולם? לפי "אורות הקודש". (מקור: מתוך ספרי הרב)

קובצי מקורות בנושא

אגרות של הרב קוק, מקובצות לפי עניין (מתוך ספרי הרב)

אהבת ישראל וסגולת ישראל: בנספח שעניינו שאהבת ישראל יסודה במבט העמוק על סגולת ישראל, מביא הרב אבינר כמה אגרות של הרב קוק. (כרך ב', אגרת תקכב; כרך ד', אגרת אקפב)

האגרות שבנושא

25 האגרות שבנושא, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם תקציר קצר. הנוסח המלא - באתר ובחוברת המלאה

כרך א', אגרת נ ר' דובער מילשטיין · ר"ח שבט תרס"ז - יפו

הרב קוק מייעץ להורה איך לנהוג בבניו שהתרחקו מן הדת: במידת החסד, ולומר להם שיש בנטיותיהם דברים טובים שהם עצמם "גופי תורה". אפשר לתת להם חופש ללמוד השכלה ושפות, ולבקש מהם לשמור לפחות על המצוות העיקריות, מתוך יושר כלפי האומה. כפייה בכוח רק תזיק, ובהדרגה הם ובניהם יתקרבו. הרב קוק גם מאשר שהיין מרחובות כשר.

כרך א', אגרת קיג ר' דובער הלוי מילשטיין · י"א אדר ראשון תרס"ח - יפו

הנמען הצטער על בניו שהתרחקו מהדת, והרב קוק מעודדו שאין להתייאש מאף יהודי. גם הדעות הרעות של הדור עומדות על בקשת יושר וצדק, שהם 'דרך ה'' של אברהם, וטעותם היא רק שאינם יודעים שהמטרה מושגת דווקא בדבקות בתורה. יש להסביר להם פנים, להודות בטוב שבמטרתם ולהראות את סיגי הדעות החדשות. אין להפקיר את הבנים אלא לקרבם, וסופם לשוב בתשובה.

כרך א', אגרת קלח ר' דובער מילשטיין · י"ט אייר תרס"ח - יפו

הרב קוק חוזר לעניין בני הנמען שעזבו את הדת. אין להפקירם: לפי התוספות החשוד על עריות כשהיצר תוקפו נחשב כאנוס, וכך 'השפחה הבישא' של זרם הזמן משדלת את הצעירים, והם אנוסים גמורים. לבם נוטה לטוב ולחסד, והם נלחמים בעד הכלל מתוך טעות. יש לקרבם, לסייע בפרנסתם ולכתוב להם דברי מוסר, ובעיקר לעורר בהם את אהבת עמם. תשובה מתוך הכרת השכל היא תשובה מאהבה, 'ולשבי פשע ביעקב' - המורדים מתוך טעות ישובו במעלה אדירה.

כרך א', אגרת ריב אביו, ר' שלמה זלמן הכהן קוק · ד' מנחם אב תרס"ט - רחובות

הרב קוק מתנצל על מיעוט מכתביו. בעניין בעלי מלאכה שהוסתו נגדו, הרב קוק דן את כולם לכף זכות, ואין לו עניין בעסקיו הפרטיים אלא בטובת הכלל. הרב קוק רואה בכל הסיבות, ובשלטון התורכי, 'מצעדי גאולה' נסתרים, אף שרבים שבים לארץ בלי לדעת את משמעות השיבה. הרב קוק ממליץ לאביו על חמי טבריה לריפוי השיגרון. ברחובות הגיעו עולים מתימן, רובם בני תורה ויראי שמים, עובדים ומתפללים, והם ימלאו את מקומם של הפורקים מרוסיה.

כרך א', אגרת רמח הרב שלום אייזנבד · ער"ח טבת תר"ע - יפו

הרב קוק מספר מעשה: ר' לייב מקובנה לא רצה שר' ישראל סלנטר יגור בקובנה כאיש פרטי, אלא רק כמורה הוראה, כי רק מי שמשועבד לרבים יכול לדון אותם לכף זכות. הרב קוק גם כותב הערות הלכתיות, ומעיד שמכתב של הגאון המנוח נכתב בכתב ידו.

כרך א', אגרת רסו הרב פנחס הכהן לינטופ, אב בית דין בירזי · י"א שבט תר"ע - יפו

הרב קוק מרגיע את הרב לינטופ שאהבתם לא התקררה בגלל חילוקי דעות. כל אחד עובד בשורה אחרת של אותו כרם, והניגודים הם 'כמראה הקשת'. הרב קוק שואף לנפלאות גשמיות ורוחניות, לישראל, לעולם ולכל הנבראים, אבל צריך להכשיר את ההוויה לקלוט אותן. הרב קוק גם כותב: כל הלכות השנאה לרשעים נאמרו רק במי שכבר הוכח, ובדורנו אין מי שיודע להוכיח, ולכן הן כ'בן סורר ומורה' - 'דרוש וקבל שכר'.

כרך א', אגרת רעד הרב ברוך מאירס, אב בית דין חיפה · ח' אדר ראשון תר"ע - יפו

הרב קוק כואב על מצב הדת ועל הקושי להגיע לעמק השווה עם רוב גדולי הדור, שרוצים ללכת רק בדרך הישנה ולהתרחק מכל כישרון ותנועת חיים. לדעתו זה 'נגד דרך ה'' ומחזק ידי פריצים. הדרך היא חינוך שנותן חלק לידיעת העולם והחיים, בשמחת חיים ובאומץ, יחד עם תורה ויראת שמים. הגדולים אינם עוסקים בהרחבה ב'הלכות יראת שמים', ולכן אינם מסוגלים לסלול שבילים חדשים. ההמון שמתפקר אינו אשם, ויש בו ניצוצות טוב ושאיפה לישועת ישראל. 'מי ירצה להפקיר את כבודו בשביל כבוד השי"ת'.

כרך א', אגרת שיא הגאון ר' יעקב דוד ווילובסקי (הרידב"ז) · י"ט סיון תר"ע - יפו

הרב קוק אינו כופה על המחמירים. הרב קוק עומד רק נגד מוציאי הלעז על ההיתר. לעז כזה מזיק לישוב בגשמיות, כי בלי ייצוא תשם הארץ, וגם בישן ייפגעו. הוא מזיק גם ברוחניות: הדלת תיסגר בפני עשירים יראי שמים, ויבואו רק פורקי עול. ומי שיחשוב שהוא עבריין יפרוק עול גם בשאר המצוות. על השאלה במה לתלות את המחלות: אין לנו חטא גדול משנאת חינם, ובפרט בין תלמידי חכמים בארץ ישראל. יש להתפלל על המוכרחים לסמוך על ההיתר.

כרך א', אגרת שלב הרב דובער מילשטיין · כ"ו אלול תר"ע - יפו

הרב קוק לא שלח אתרוגים, כי השנה הרב קוק מחמיר על עצמו ואינו עוסק בייצוא פירות הארץ, אף שהרב קוק מקל לאחרים. על בניו של מילשטיין: יש לקרבם באהבה. בתוספת הרב קוק מסביר מדוע אפשר להחזיר כופרים, אף שחז"ל אמרו 'כל באיה לא ישובון'. הדורות יורדים בחיצוניותם, אבל בפנימיות הקדושה מצטרפת ומתגברת. בזמן הרחוק מגאולה הייתה לקליפה אמונה רעה ממשית, ובזמן הקרוב לגאולה היא רק מחלישה את האמונה, ולכן כשמאירים לכופרים הם שבים. דור עקבתא דמשיחא הוא 'טב מלגאו וביש מלבר', כמו החמור שקדוש בבכורה.

כרך ב', אגרת שעה ר' דובער מילשטיין · י"ט מנחם אב תרע"א

יש שחשדו שהרב קוק שיבח את 'אותו האיש' (ישו) במאמר ב'הניר' על כוחו האישי וההשפעה הנפשית שלו. הרב קוק מסביר שהכוח האישי הוא טבעי: כשמכשירים אותו בקודש הוא מתעלה, וכשעוזבים אותו הוא נופל לטומאת עבודה זרה. זה סוד הפנימיות והחיצוניות. חכמי ישראל הראו תמיד את גודל כוחם של הרשעים, כמו בלעם. על הבנים: יש לנהוג במידת החסד של אברהם ובמידת השלום של אהרן. דור זה מוכשר דווקא לתשובה מאהבה, ולכן יש למשוך את כולם בעבותות אהבה ולא להתפעל מהמגבירים את הדין.

כרך ב', אגרת תמה הסופר ש"י איש הורוביץ · י"ז מנחם אב תרע"ב

בזמן שהשמד מתפשט בין הצעירים, כל כתיבה ספרותית שמטילה ספק ביהדות לעומת אמונות זרות היא 'רדיפה לכלל ישראל'. הורוביץ נכשל בזה כמה פעמים, ולכן הרב קוק אינו יכול להשתתף בכתב העת 'העתיד'. הרב קוק דן אותו לכף זכות, ובטוח שהדור עומד על פתחי 'תשובה עילאה', דווקא מכוחות הפורצים, אבל אין למהר בהשתתפות לפני שיהיו סימני בנייה.

כרך ב', אגרת תקט הרב דובער מילשטיין · י' אדר ראשון תרע"ג - יפו

על קשרי אב עם בנים שהתרחקו: הרב קוק אוחז במידת החסד - לקרב את הבנים המבולבלים בכל דרכי נועם, ו'קורטוב אחד של טוב' יקר. בכל נפש מישראל יש ניצוץ קדוש, וכשמקרבים אותו, הוא נעשה שלהבת. כשהבנים רואים שהקשר לא ניתק, מתעוררים בהם רגשי תשובה. עוד: האתרוגים, יין פלמן כשר, והעת כשרה לקנות קרקעות ולהביא חסידים לעבודת האדמה.

כרך ב', אגרת תקכב הרידב"ז, עין זיתון · י"ט אדר שני תרע"ג - יפו

תשובה לטענות הרידב"ז: הרב קוק לא התיר לישראל מלאכות דאורייתא בשביעית, ומי שנענש לא שמע להוראתו. הרב קוק מתעב את הרע שברשעים, אבל אוהב את החלק הטוב שבהם, כי 'חלק ה' הוא', ועבודת הקודש בנויה על קירוב רחוקים ולקט ניצוצות. את 'המגילה' של הבריונים לא החריש מאדישות: הרב קוק חלה מצער, אבל מחאה הייתה מוסיפה 'תבן על מדורה'. הרב קוק לא 'עקר שמיטה', אלא דאג שלפחות תיעשה מכירה. ועל העצה לצאת לרבנות בחוץ לארץ: לא יחליף רגע של אוויר ארץ ישראל בכל הון העולם. האהבה ביניהם אינה תלויה בדבר.

כרך ב', אגרת תקלא הרב אברהם רבונסקי, אב בית דין דובררובנה · י' ניסן תרע"ג - יפו

על הגימנסיה: היחס שלה לתורה מצער מאוד, אבל הרב קוק החליט לא לצאת נגדה במלחמה גלויה. ראשית, מפני דרכי שלום: הישוב צריך לעמוד מאוחד מול אויביו - 'חבור עצבים אפרים הנח לו'. שנית, יד ה' נטויה לטובה, ו'לא עביד קודשא בריך הוא ניסא לשקראי', כך שיש טוב פנימי ברחוקים, ויש למשוך אותם 'בחבלי אהבה'. המלחמה הנכונה היא ייסוד בתי ספר ברוח התורה.

כרך ב', אגרת תקסו ישראל טלר · כ"ד תמוז תרע"ג

חילוקי המנהגים אינם פוגמים באחווה כשכל עדה מכבדת את חברתה; הגוונים השונים הם 'עושר רוח' שמתקבץ בהרמוניה. המסורות החלקיות קיימות עד שהאומה תתארגן, ואז יקום בית דין גדול במקדש, 'וממנו תצא תורה אחת לכל ישראל'. מי שהורס את המסורות בזלזול מאחר את הגאולה.

כרך ב', אגרת תרב הרב יהודה לייב זלצר · כ"ח אלול תרע"ג - יפו

הרב קוק נפגע מהחשד הכללי כלפי מי שקורא ללימוד פנימיות התורה. גדולי הקבלה צועקים שמי שמסלק את רזי התורה 'מחריב את העולם' (תיקוני זוהר), והגר"א כתב שהפרדס הוא פנימיות התורה. שני שינויים חלו בדורנו: הקלה בתנאי ההכנה, כמו שהקל הרמ"ק, משום שחלק גדול מתחלואי הדור נובע מצמאון רוחני; והכשרה מדעית רחבה בחכמות הרוחניות, שנדרשת 'בימי שלטון העט'. כשאין מענה לצמאון, החיים מייבשים והורסים. יש לדון לכף זכות, ו'דברי תורה דודים זה לזה'.

כרך ב', אגרת תרנד הרב יחיאל מיכל טוקצינסקי · ח' שבט תרע"ד - יפו

הבהרה: הרב קוק מעולם לא חשב לייסד בעצמו בתי ספר עם לימודי חול, נגד גדרי הרבנים הראשונים, וגם לא ייעץ לאב שאפשר להשפיע עליו להוציא את בנו מלימוד התורה הטהור. אבל אין להזכיר חרמות לאנוסים שמבקשים להציל את ילדיהם מבתי ספר כופרים, ואם מבקשים ממנו לפקח, חייב הרב קוק לסייע בהצלה. הרב קוק חושש שהסגנון יפגע גם בתלמודי התורה כמו 'נצח ישראל'. 'להילחם על הרע והחטא ולא על רעים וחוטאים', כי 'אולי יש בעומק החושך גרגירי אורה'. יש לשפר את המוסדות שלנו, ולא להתמקד בשלילה.

כרך ג', אגרת תתלו בנו, הרב צבי יהודה · כ"ב תמוז תרע"ז - הרוגייט

הם יצאו מלונדון אחרי פרידה מחברים, אף שקשה לעזוב בזמן הפחד. הדפסת הש"ס נתעכבה בגלל מחסור בנייר. בתקנת העגונות הכיר את אי אדלר, שיעזור בידיעות רשמיות. בעניין משרה בסנט גאלן - אם ההצעה מכובדת, כדאי לשקול. 'קדושת האחווה הישראלית' מתנוצצת עכשיו, ותמחה את 'שנאת החינם'. 'מחתך בבשר' (שבת קלו) - חובל הוא דווקא בבעל חיים.

כרך ג', אגרת תתצא הרב א"ר צ'רני, ברמינגהם · כ"ו סיון תרע"ח – לונדון

אין להבליט את הצד השלילי של 'הזרם הקיצוני'. דרך התגברות הנשמה הפנימית בתחייה ישובו גם הרחוקים: 'לאותו המקום הירוד שלאומיות טבעית חילונית אינה יכולה לחדור, יכול לחדור הניצוץ הקדושי'. הרב קוק מתכנן מאסף ביידיש.

כרך ג', אגרת תתקסו הרב זאב יעבץ · ערב ראש חודש מנחם אב תרע"ט

מקום הדירה עדיין לא הוחלט סופית, אבל נראה שיהיה בירושלים. הקינטור והמרירות שגברו בסיעות אחדות יהיו 'כצל עובר', ובמקום איבה ותחרות תצמח 'אהבת אחים', כי קשר אחדותנו 'מנצח... את כל חפץ הקרעים'.

כרך ד', אגרת אעב אל כל בית ישראל ובייחוד לאיכרים ולכורמים · י"ט מרחשון תרפ"א

'דגל ירושלים' הורם בשעת הצהרת בלפור: יש כוח כביר בתחייה החילונית של 'ציון', שמטרתה המדינה, אבל בלי אור הקודש לא תגיע לתעודתה, ומגמת הקודש אינה רק המדינה אלא 'כסא ה' אשר בירושלים'. עכשיו העולים הצעירים, שאין להם כלום מלבד אהבת הארץ וכוח שריריהם, צריכים עבודה: 'וחי אחיך עמך'. האיכרים חייבים לקבלם כפועלים קבועים, 'בלא אמתלאות'. עם העין הטובה לשכנינו הערבים, 'שלא להתעלם מבשרנו', בפרט מפליטי חרב.

כרך ד', אגרת אצט האדמו"ר הרב אברהם מרדכי אלטר מגור · י"א ניסן תרפ"א

תודה על השתדלותו להביא שלום בין תלמידי החכמים שנתפלגו בגלל 'מטילי מומים', שכיוונו נגדו ונגד הרב חרל"פ בגלל כתביו. מטרתם להכניס בלב הרחוקים מחשבות קדושה בדרכי נועם, ואין בהם רפיון בתורה ובמצוות; לשונות קצרים יש לדון לכף זכות (בעל העיקרים). אין להילחם בכל כוח בונה, ויש לאגד את שלומי האמונים בגוף רשמי – 'ההסתדרות הירושלמית' – במעמד לא פחות מההסתדרות הציונית, וזה יחזק את ההשפעה הפוליטית, כי זכות ישראל לארץ מיוסדת על דבר ה'. בתוספת: 'אגודת ישראל' קרובה ללבו, אבל אין להחליש את הזכות שקיבלנו מן הממלכות.

כרך ד', אגרת אקכח אגודת צעירי 'אגודת ישראל' בירושלים · כ' שבט תרפ"ב

הרב קוק נבהל שמייחסים לו התנגדות ל'קרן ארץ ישראל' ול'קרן הישוב' של אגודת ישראל; הרב קוק מוכן לפעול למענן. אבל למנוע את עזרתו מבניין הישוב, גם כשהבונים רחוקים מהתורה, הוא נגד דרך ה', כי רק בהתקרבות ובעזרה יקרבו את הרחוקים. 'ומה אעשה ולבי הולך לקרב ולא לרחק'.

כרך ד', אגרת אקפב הרב בן ציון הלוי ברמן · ט"ו סיון תרפ"ג

הרב קוק אינו נוטר טינה על ביקורתו. אילו מצא משפיעים העוסקים ב'ימין המקרבת', אולי היה עוסק ב'שמאל הדוחה'; אבל כיון שהדחייה נהוגה הרבה, עליו לאזן בקירוב. את 'אגודת ישראל' הרב קוק מחזק, אבל בבניין הארץ יש לעזור בלי תנאים, ו'הרשול מסיוע הבנין... הוא ראשית חטאת'. מי שאמונה בסגולת ישראל חיה בו יתלהב משיבת הבנים, גם אם יש אבני נגף. אהבתו אליו ולאביו קיימת גם אם ימשיך להתנגד.

כרך ד', אגרת ארפ הנציב העליון, סר הרברט סמואל · כ"ו טבת תרפ"ה

בקשת רחמים על איכרי עקרון, 'איכרים חרוצים ותמימים', שנאשמו בעבירה; יש לדון אותם לכף זכות, כי 'לא מרע לב עשו זה', והרב קוק מבקש להקל בדינם.